

90 kr., v usnju 1 gld., v zlati obrezi 1 gld. 20 kr. — Ker so te Šmarnice namenjene, da bi jih rabili dušni pastirji takoj v letošnjem majniku, priporočamo to knjižico prav toplo. Vsebina je vseskozi pristrčna in zanimiva; pa tudi oblika je lepa in jezik večinoma čist. Veselili smo se, da smo našli tukaj prav isto pisavo, katere smo se poprijeli v tem listu. Bodi torej knjižica čitajočim Slovencem v dušni prid in pripomozi, da se verno časti sveta Devica!

Hrvaška književnost.

Crte i slike. *Ladislav Z. Ladanjski. Zagreb. Tiskom Dioničke Tiskarne. 1893. 8'. Str. 181. Ciena 70 nvč.* — Mično, krasno risane so te črte in slike. Polne so življenja. Osebe, katere se nam v treh manjših in dveh daljših slikah stavijo pred oči, imajo res meso in kri; človeku se zdi, da jih vidi, sliši, govori ž njimi. In bodi, da je slikana priroda kakor v „zimski dan“, in prizori iz nje: to ti je vse tako živo, tako resnično, kakor da je opazuješ sam. Najbolje mi je prijala: „Ružičin snubok“. Ne moreš, rekel bi, ločiti se od posameznih slik, in prebereš jedenkrat in še jedenkrat. In ta zdravi humor, ti dovtipi: ne moreš, da ti ne privabijo na ustne smeha in ti oveselé srca. Škoda, da se v „Gradenić“-u vzbujajo nasprotna čustva. Pa že mora tudi to biti: saj se na svetu vedno menjavata žalost in veselje. Toda krščansko pač ni risana ta slika. Kratka vsebina je ta: Marko Gradenić, lep, plemenit človek — je bil nekaka uganka znancem. Vse ga je moralo hvaliti in spoštovati, ali vsak je v njegovi družbi čutil nekaj čuden vtisek, kakor strah zaradi negotove stvari. Mlad telesno — bil je dušno in s srcem star. Pripovedovalo se je, da na njegovi družini je neka nesrečna usoda, ki jo preganja. V tistem času pride v Zagreb v gledišče primadona Bianca Giutti. S petjem očara vse. Marko Gradenić občuti nekaj, česar do sedaj še ni čutil nikoli. Za malo časa so govorili, da se je Gradenić oženil s pevko Bianco. Živita srečno v ljubezni (to srečo lepo popisuje pisatelj) in vrhunec sreče dosežeta, ko se jima porodi prvo dete, krasen deček. Sedaj živita le zanj. Člen kraljeve hiše obiše Zagreb. Priredé se mu veselice, tudi v gledišču slavnostna predstava. V trenutku, ko naj bi nastopila prva pevka, oboli: kako bi rešili čast pred visokim gostom? Bianca in soprog sta tudi v gledišču. Naprosijo njo, naj pomaga v tej zadregi. Brani se, ker že dolgo ni pela, a soprog sam jo poprosi, naj poje. Izvrstno zvrši nalogo. A odslej ni več mirna. Hrepenenje po slavi jo prevzame. Dolgo se premaguje. Naposled napiše list soprogu, v katerem prosi, naj ji odpusti: ne more drugače — neka silna, neznana moč jo vleče na oder. — Zapusti ljubljenega moža in otroka. Marko Gradenić čuti neizmerno bol — otrok ga utolaži. Le zanj živi. Na vrtu napravi

gomilo ter jo kaže detetu in mladeniču pozneje kot grob materin, po kateri Rikard večkrat popraša. Dá ga učiti doma, izkušnje izdeluje izvrstno, tako tudi zrelostni izpit. Odloči se, da se uči prava. Tudi tu uspeva izvrstno. O počitnicah ga oče uči gospodarstva, za vse je sprejemljiv. Nekega večera pride Rikard ves bled domov. V družbi s prijatelji, ko je hotel napivati spominu matere svoje, posegne vmes grof Adamić, češ, da je „pobegla komedijantinja“. Oče pové, kako je bilo z materjo njegovo. „Le kri more oprati to razžaljenje in čast materino.“ Dvoboj! Gradenić je silen in divji — tisto bogokletstvo je pač grozno na str. 147., da se ga sam preplaši. Nazadnje se udá, kakor je „Božja volja“ — on bo rešil v dvoboju sina. — A ne! Kroglá ga zadene v srce. Čast materina je rešena! Oče vidi mrtvega — zruši se poleg njega, prekolne solnce, prekolne dan, prekolne vse. . . . Leta hité naprej. Gradenić se ne zmeni ni za gospodarstvo ni za svet. Propada — vse, in on sam tudi. Stara se, moči ga zapuščajo. Nekega dne se mu vzbudé spomini na prošlost, čudna sila ga prešine, zahteva sekiro in ž njo udari ob steno, ki se zruši in ga pokrije. „Dušo trpina je smrt prebudila na večni, blaženi mir.“ Bianca zvé po sodišču novico o smrti obeh, in da podeduje vso zapuščino. Spoznala je svojo napako, svet ji ni dal, česar je iskala, njena zvezda že temni; a še jedenkrat mora zasijati Bianca Giutti, potem hoče iti s tega sveta na drugi, „kjer se odpuščajo grehi“. — Tisti večer je pevala Julija krasno, kakor nikdar. Ko Romeo vstane — ne gane se več Julija. Pela je svoj labudji spev! — Tako se res v krasnem jeziku pripoveduje o „neizprosni osodi“, odobruje dvoboj in opravičuje samomor. Škoda lepega jezika, — krasnega zloga za tako slabo vsebino! — Poslednja slika „Borovićevo Silvestrovo“ te zopet utolaži in ne moreš si kaj, da bi se ne smejal, a ob enem pomiloval „ubogega Borovića, ki je pozabil, kdo ga je povabil k sebi na Silvestrovo, in zato sam preživel prav „nevoljen“ večer. M. B.

Lijepa naša domovina. *Zemljopisne slike. Piše Dragotin Hirc. Velika osmerka. I. sv. str. 140, II. sv. str. 101.* — Med knjigami za mladino, katere izdaje hrv. pedagoški književni zbor, je to devet in dvajseta knjiga, katere prvi zvezek je izšel l. 1891., a drugi nedavno. Znani potopisni pisatelj, kateri je v velikem ilustrovanem delu: „Slike iz hrv. Primorja“, katero je „Dom in Svet“ že omenjal, opisal naobraženemu svetu lepo hrvaško Primorje, podaje tu mladini celotno sliko hrvaške domovine. V kratkih sestavkih (največ po dve ali tri strani) opisuje nam skoro celo Hrvaško, Slavonijo in Dalmacijo. Sedaj te vodi na sinje morje, sedaj v slavonske ravnine, sedaj v kršno Liko in Krbavo, sedaj v romantično Zagorje. Sedaj opisuje stare gradove, sedaj prijazno dolinico, sedaj močvirnato ravan, sedaj zanimivo življenje na morju. Najbolj

povšeči mi je to, da v sestavkih ni stalnega reda, nego vsak stoji samostalno, sedaj je iz tega kraja, sedaj iz onega, kar je posebno pripravno, da se mladi čitatelj ne utruji, marveč se vedno zanima za stvar. Primerne so tudi precēj lepe slike, katere pojasnujejo skoraj vsak sestavek (v I. sv. jih je 26., v II. sv. pa 19). Prav želeli bi bilo, da se tudi naša lepa slovenska domovina v podobnem delu opiše, posebno ker „Dom in Svet“ že dolgo priobčuje slike naših najlepših krajev, pa bi imeli s tem lepo delo domovini na čast, mladini pa v korist.

J. Barle.

Novi listovi iz Afrike od Dragutina Lermana. Priobčio Jul. Kempf. Osmerka. Str. 87. — Mladi podjetni Hrvat Lerman pridobil si je že lepih zaslug na Kongu, kjer je sedaj načelnik vshodnega Kuanga v Popocabaci. Svoje dogodke priobčuje vedno svojemu prijatelju Kempfu v Požegi v pismih, in tako so nastali: „Listovi iz Afrike“, katere je Kempf izdal že pred tremi leti, in o katerih je že izpregovoril „Dom in Svet“. L. 1891. se je vrnil Lerman v svojo domovino, da si malo okrepi zdravje, vendar se je še iste jeseni vrnil zopet na nove ekspedicije. Preprosto in poljudno opisujejo se tu težave, s katerimi se je bojevali našim prosvetiteljem, a zveemo tu tudi marsikatere zanimivosti o onih ubogih narodih, katerim še ni posvetila luč krščanstva in prosvete. Hrvati so vsakako lahko ponosni, da imajo v onih daljnih in zapuščenih krajih vrlega delavca, kateri pa razven tega tudi iskreno ljubi svojo staro domovino, kar dokazujejo prav lepo premnogi stavki iz te knjižice in pa bogata zbirka predmetov iz Konga, katero je Lerman podaril arheološkemu muzeju v Zagrebu. Knjiga bode vsakoga zanimala. J. Barle.

Nemške književne zanimivosti.

Das Dekanat Neukirchen. Von Ignaz Orožen, Domprobst. 1893. Im Selbstverlage des Verfassers. St. Cyrillus-Buchdruckerei in Marburg. Mala osmerka. Str. 612. Cena 1 gld. 60 kr.

Jako nas je razveselila ta knjiga, ki je izšla začetkom novega leta v Mariboru, tembolj, ker so, žal, dokaj redke knjige, ki bi obravnavale našo slovensko-štajersko zgodovino. Neutrudljivi gospod pisatelj — „južnoštajerski Nestor“ — si je pridobil s svojimi kronikami velikih zaslug za našo krajevno zgodovino. Knjiga, o kateri poročamo, je že osmi del njegovega velikega dela „Das Bisthum und die Diöcese Lavant“. Prvi del je izhajal kot priloga lavantinskega duhovskega imenika od leta 1868. do 1875. in je l. 1875. izšel tudi v posebni izdaji. Obsega zgodovino lavantinske škofije, stolnega kapitula in dekanije: mariborsko, marenberško, jareninsko, lenarško (v Slov. goricah), hoško (Hoče — Kötsch) in cirkovško. V II. zvezku (l. 1877.) obravnava zgodovino benediktinskega samostana v

Gornjem gradu in dekanije gornjegrajske, v tretjem pa zgodovino arhidijakonata savinjskega in dekanije cejske. Četrty zvezek obsega dekanijo braslovsko in laško (Tüffer), peti dekanijo Šaleško dolino, šesti dekanijo Kozje (Drachenburg) in sedmi dekanijo rogaško. — V osmem zvezku je pa sedaj popisana zgodovina osmih župnij dekanije Nove cerkve, namreč: župnija sv. Lenarta v Novi cerkvi, sv. Jerneja v Vojniku, sv. Martina v Rožni dolini, sv. Jožefa v Frankolovem (Sternstein), Vnebovzeta Marijinega v Dobrni, sv. Petra in Pavla v Vitanju, sv. Jošta na Kozjaku, Naše ljube Gospe v Črešnjicah. — Od 7. do 32. strani govori v obče o dekaniji, o važnejših dogodkih iz rimske, srednjeveške in poznejše zgodovine ter navaja različne spomenike in napise, ki so se našli v teh krajih. Od 33. strani naprej pa opisuje zgodovino posameznih župnij z mnogimi izpiski iz župnijskih in drugih arhivov. Prav to znatno povišuje vrednost knjigi, ker prinaša točen prepis raznih listin. Dodana je tudi zgodovina posameznih grajščin, ki se nahajajo v kaki župniji, in pa vrsta duhovnih pastirjev; istotako vestno omenja vsako zgodovinsko ali umetalno znamenitost. Na str. 182. nam podaje gospod pisatelj nekoliko črtic iz življenja Slomšekovega, ki je kapelanoval v Novi cerkvi od leta 1827. do 1829., za kar smo mu prav hvaležni. Naš namen ni, da bi ocenjevali knjigo, ker to bi mogel storiti le tisti, ki je prebrskal vse one listine, katere je pisatelj porabljal pri sestavljanju svojega dela: hoteli smo le opozoriti s tem poročilom omikane Slovence na to knjigo.

Gospod Orožen je v petindvajsetih letih obdelal večji del lavantinske škofije na desnem bregu Drave in nekoliko župnij na levi strani. Preostaje še deset dekanij; tu na levi strani Drave (Ljutomer, Velika nedelja in Ptuj), sedem pa na desni strani (Zavrče, Slovenji Gradec, Vozenica, Slovenska Bistrica, Konjice, Šmarje in Brežice). — Torej je še dokaj težavnega, a tudi hvaležnega dela. Žal, da bode marljivi in spretni delavec moral prepustiti to delo drugim rokam; prav neprijetno so nas ganile besede pisateljeve v uvodu: „Ich habe seit dem Jahre 1868 an diesem Werke mit vieler Vorliebe gearbeitet, bin aber nun gezwungen, die Feder zur Seite zu legen — senui enim et oculi mei caligaverunt.“ (Od l. 1868. sem delal to delo z veliko ljubeznijo, a sedaj sem prisiljen odložiti pero: postaral sem se in moje oči so otemnele.) Dal Bog, da bi to hvalevredno delo našlo v kratkem spretnega nadaljevalca, če mogoče — v slovenskem jeziku. Važno je to delo ne le za našo cerkveno zgodovino, ampak tudi posvetno. Krajevna zgodovina je pri nas Slovincih posebnega pomena: svoje države, svojih vladarjev nismo imeli, naša zgodovina tiči torej v ljudstvu. Zadnji čas je, da se zberó razne listine po župnijskih in občinskih arhivih in drugi spomeniki, kakor se je tu in tam